Redactiunea, Administratiunea si Tipografia:
BRAŞOVU, piaţa mare Nr 22.
Scrisorĭ nefrancate nu se primescu. Manuscripte nu se retrimitŭ!

Birourile de anunciuri.
Braşovŭ, piaţa mare Nr. 22.
Inserate mai primescŭ în Viena: *Rudolf Mosse, Haasenstein & Vogler (Otto Maas), Heinrich Schalek, Alois Herndl, M. Dukes, A. Oppelik, J. Danneberg*; în Budapesta: *A. V. Goldberger, Anton Mesei, Eckstein Bernat*; în Frankfurt: *G. L. Daube*; în Hamburg: *A. Steiner*.
Preţulŭ inserţiunilorŭ: o seriă garmondŭ pe o colónă 6 cr. şi 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă si învoiélă.
Reclame pe pagina III-a o seriă 10 cr. v. a. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULŬ LI.

"Gazeta" iese în fie-care ḑi.
Abonamente pentru Austro-Ungaria
Pe unu anŭ 12 fl., pe şése lun 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl.
Pentru România şi străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe şése lunĭ 20 francĭ, pe trei lunĭ 10 francĭ.
Se prenumeră la tóte oficiele postale din întru şi din afară şi la dd. colectorĭ.
Abonamentulŭ pentru Braşovŭ:
la administraţiune, piaţa mare Nr. 22, etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe şése lunĭ 5 fl., pe trei lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl., pe şése lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 banĭ.
Atâtŭ abonamentele câtŭ şi inserţiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 199. Braşovŭ, Vinerĭ, Sâmbătă 10 (22) Septemvre 1888.

Procesulŭ de pressă alŭ generalului Doda,

pertractatŭ înaintea curţii cu juraţĭ din Aradŭ în 17 Sept. 1888.

(Raportŭ stenograficŭ alŭ „Gaz. Trans.“)

La 9 óre se începe constituirea tribunalului şi a curţii cu juraţĭ într'o sală laterală.

La apelulŭ generalului Traianŭ Doda se presentéză advocatulŭ *Carolŭ Eötvös*, justifică absenţa acusatului prin morbulŭ sĕu, apoi 'şĭ însinuă plenipotenţa şi cere ţinerea pertractării şi în absenţa acusatului cu representanţa sa.

Vincenţiu Csernă, procurorŭ reg. substitutŭ, cu provocare la § 80 alŭ procedurei, se rógă de judecătoriă a nu încuviinţa cererea lui Carolŭ Eötvös şi a nu-lŭ admite la apĕrarea acusatului, căcĭ în casulŭ, când acusatulŭ nu se presentéză, curtea cu juraţĭ ar esĕ enunţe verdictulŭ numai pe basa arătării procurorului.

Carolŭ Eötvös se provócă la legea positivă, care nu opresce representarea în absenţa acusatului, şi la unŭ casŭ concretŭ din Dobriţinŭ unde asemenea s'a pertractatŭ unŭ procesŭ de pressă în absenţa acusatului, cu representarea prin advocatŭ. Şi curia reg. a încuviinţatŭ acéstă procedură în sensulŭ recursului de nulitate.

Vincenţiu Cserna insistă la propunerea sa şi tribunalulŭ se retrage pentru decidere în causă şi aduce următórea decisiune:

In considerare, că procedura nu dispune că în casulŭ când acusatulŭ nu se presentéză în persónă, se pótă fi acesta representatŭ prin advocatŭ, ci în sensul procedurei, acusatului nu 'i se dă altŭ dreptŭ, decâtŭ a se presenta însuşĭ în persónă cu advocatulŭ sĕu, ér în sensul §-lui 80 din procedură, décă acusatulŭ nu se presentéză, este eschisă incurgerea apĕrătorului în procesŭ: tribunalulŭ reg. nu concede sĕ incurgă în pertractare advocatulŭ acusatului.

Carolŭ Eötvös însinuă recursŭ de nulitate — contra acestei hotărîrĭ.

După acésta Carol Eötvös poftesce sĕ insinue douĕ hârtii, cu rugarea sĕ binevoéscă tribunalulŭ a-le lua în consideraţiă şi a le ceti în şirulŭ probaţiunilorŭ.

Presidentulŭ cu provocare la decisul, adinéoră publicatŭ, nu primesce acele hârtii.

Carol Eötvös însinuă recursŭ de nulitate şi în contra acestei procederĭ.

Se începe apoi constituirea juriului fără incurgerea lui Eötvös.

Dintre 36 juraţĭ citaţĭ la pertractare se presentéză 31, carĭ se întregescŭ încă cu 5 adunaţĭ din publiculŭ ascultătorŭ.

La constituirea juriului *Vincenţiu Cserna* sĕ mai folosesce apoi şi de dreptulŭ respingerei şi respinge pe Antoniu Hoffmann, Iosifŭ Köpfmacher, Alexandru Bartl, Iuliu Maresch, Coloman Arkay şi Iosif Sütö. Astfelŭ juriulŭ se constitue numai din elemente admise de procurorŭ.

După aceste se începe pertractarea în sala cea mare a tribunalului, tescuită dimpreună cu coridórele — de sute de ómenĭ, între carĭ erau mulţime de venerabilĭ preoţĭ şi o frumósă cunună de dame.

Tribunalulŭ e constituitŭ din: Carol Ottrubay presidentŭ; Francisc Pécely şi Iosif Petrovsky judecătorŭ. Acusătorŭ: Vincenţiu Cserna substitutŭ de protoprocurorŭ, notariu: Dr. Acaţiu Simon.

Curtea cu juraţĭ este constituită din: Dr. Stefan Priegi, Ioan Kristyory jun., Ladislau E. Illés, Emil Inkey, Dr. Maximilian Rosenberg, Eduard Gruber, Ludovic Tenner, Mauriciu Plesch, Géza Sontagh, Dr. Coloman Köpf, Clementiu Földes şi Frideric Hönig.

Suplenţĭ: Dr. Augustin Robitsek şi Petru Kerner.

Juraţii facŭ jurămêntulŭ prescrisŭ de lege.

Presidentulŭ: În casulŭ subversantŭ póte va fi lipsă de dragomanŭ românŭ, dreptŭ aceea am ordonatŭ aicĭ dragomanulŭ românŭ acreditatŭ la judecătoriă, şi'lŭ poftescŭ sĕ facă jurămêntulŭ prescrisŭ în § 40 alŭ legei de pressă.

Mircea Vasiliu Stănescu, dragoman stabilŭ acreditat: Domnule presidentŭ! In sensulŭ § 41, fiindŭ vorba numai de dragomanĭ naţionalĭ, eu, care de 12 anĭ sunt dragoman-românŭ juratŭ, mĕ rogŭ a fi dispensatŭ a depune jurămêntulŭ, căcĭ eu am făcutŭ odată jurămêntulŭ şi aicĭ încă mĕ provocŭ la acelŭ jurămêntŭ deja făcutŭ.

Presidentulŭ: § 40 ordonéză expresŭ, că în tóte casurile concrete trebue sĕ se facă jurămêntulŭ; dela acesta nu mĕ abatŭ nicĭ în decursulŭ acestei pertractărĭ, poftimŭ a face jurămêntulŭ.

Dragomanulŭ M. V. Stănescu face jurămêntulŭ.

Presidentulŭ: Se va ceti acusarea: facŭ atentŭ pe acusatorŭ şi-i învocŭ în memoriă datorinţele sale, de a procede cuviinciosŭ la eserciarea drepturilorŭ sale.

Dr. *Simon*: începe cu cetirea acusei: Inclitŭ Tribunalŭ!.... (E întreruptŭ.)

Presidentulŭ: Acusatulŭ Traianŭ Doda nefiindŭ de faţă, nu-i potŭ cere naţionala; poftesce acusatorulŭ sĕ se cetéscă ea din scriptele procesuale?

Procurorulŭ: Mĕrogŭ a sĕ ceti fasiunea acusatului la sulevarea probaţiunilorŭ.

Dr. *Simon* (cetesce acusarea): In denunciarea mea de dto 8 Februarŭ Nr. 799 am ridicatŭ acusă contra imprimatului de dto 4 Octomvre 1887 iscălitŭ de generalulŭ Traianŭ Doda şi apărutŭ în tipografia „Posaune“ din Timişóra.....

...In acestŭ imprimatŭ anume adresatŭ cătră alegĕtorii cercului electoralŭ din Caransebeşŭ, şi distribuitŭ în Caransebeşŭ şi printre alegĕtorĭ, Traianŭ Doda ḑice, că:

„poporulŭ românescŭ, în urma intrigelorŭ, uneltirilorŭ şi a forţei, s'a eschisŭ din tóte posiţiile singuratice ale luptei constituţionale“; „că ne preparămŭ la o bătălie (generalulŭ a ḑisŭ luptă. — Red.) mare şi obositóre“; „astăḑĭ nu mai e vorba de unŭ locŭ şi votŭ în parlamentulŭ maghiarŭ, nu e mai multŭ vorba de bagatele concesiunĭ politice orĭ de limbă naţională, ci...; „căcĭ e pusă în cumpănă onórea naţională a poporului românescŭ“.

In espunerile citate ale acestui imprimatŭ face atarĭ imputărĭ poporului maghiarŭ, a unei părţĭ din naţiunea politică maghiară, ca şi când aceea prin intrigele şi uneltirile forţei ar vătĕma naţionalitatea română în drepturile sale constituţionale, şi viceversa, o stimuléză pe acésta a trece pe unŭ atare terenŭ de activitate, ce cade afară de cadrulŭ luptei constituţionale, şi din aceste consideraţiunĭ e deplinŭ potrivitŭ pentru agitarea elementelorŭ românescĭ mai uşorŭ de îndemnatŭ la ură contra naţionalităţii maghiare; şi astfeliu rĕspândirea acestui imprimatŭ forméză delictulŭ de agitare determinatŭ în alineatulŭ alŭ doilea din §. 172 alŭ codicelui penalŭ.

Şi deórece în cursulŭ investigărei Traianŭ Doda a recunoscutŭ, că elŭ este autorulŭ acestui imprimatŭ şi elŭ l'a şi publicatŭ, cu acluderea actelorŭ de instrucţiune sub ·/., pe basa citatului articulŭ de lege, ridicŭ acusă: contra lui Traianŭ Doda, generalŭ c. r. în pensiune şi locuitorŭ în Caransebeşŭ, pentru delictulŭ agitării contra naţionalităţii, comisă prin imprimatŭ făcutŭ şi rĕspânditŭ de dênsulŭ cu data 14 Octomvrie 1887, şi respectuosŭ rogŭ pe onoratulŭ presidentŭ alŭ judecătoriei de pressă, sĕ fixeze terminulŭ pentru cercetarea şi dejudecarea causei presente, sĕ citeze la aceea şi pe acusatŭ si sĕ comunice şi cu mine disposiţiile făcute în privinţa acésta.

Aradŭ, Martie 1888. *Georgiu Perecz*, procurorŭ reg.

Presidentulŭ: Notariulŭ va ceti traducerea autentică a imprimatului.

Dr. Simonŭ cetesce traducerea autenticată de M. V. Stănescu.

Étă textulŭ originalŭ alŭ apelului:

Cătră alegĕtorii din cerculŭ Caransebeşŭ!

Iubiţĭ alegĕtorĭ! Atuncĭ, când prin realegerea de deputatŭ dietalŭ alŭ cercului Vostru pentru a şésa óră m'aţĭ onoratŭ cu încrederea Vóstră prin acésta considerândŭ împrejurările actuale mĭ-aţĭ datŭ într'una impulsulŭ spre unŭ paşŭ fórte seriosŭ şi importantŭ, care între împrejurărĭ normale, sănĕtóse — nicĭ usitatŭ n'ar fi, care însĕ între împrejurărĭ politice nesănĕtóse ca acelea, în carĭ se află astăḑĭ statulŭ nostru publicŭ şi în elŭ a nóstră iubită naţiune în deosebĭ, mie mi se impune ca un actŭ de împlinire a unei înalte datorinţe morale.

Am trămisŭ adecă dietei ungurescĭ dechiaraţiunea mea în scrisŭ, că nicĭ voiu participa la lucrările ei, nicĭ ca alesŭ deputatŭ mandatulŭ meu nu-lŭ voiu depune.

Am făcutŭ acestŭ paşŭ în deplină consciinţă, că comitŭ unŭ actŭ de passivă renitenţă contra legei, dér l'am făcutŭ, a trebuitŭ sĕ-lŭ facŭ sub presiunea nenaturalelorŭ împrejurărĭ politice, în carĭ ne aflămŭ, şi a mai înaltelorŭ consideraţiunĭ morale, carĭ a le ignora nu este permisŭ cetăţénului de omeniă, de

---

FOILETONULŬ „GAZ. TRANS.“

Instrucţiunea educatóre în scóla poporală.

(Fine).

4. Fisica. Precum are instrucţiunea istorică mai multŭ o însĕmnătate etică, prin acea că tinde la cultivarea voinţei, tocmai aşa promovéză mai înainte de tóte fisica cugetarea şi inteligenţa. Acéstă instrucţiune ascute capacitatea de observaţiune, oferesce o bogăţiă mare de instrucţiunĭ şi concepte, promovéză prin acésta cugetarea raţională şi delătură superstiţiunea.

Fiind-că acéstă instrucţiune promovéză cugetarea şi cultivarea priceperii, ea şi are o însĕmnătate mare pentru cultivarea voinţei, adecă pentru educaţiune, pentrucă voinţa este determinată şi condusă atâtŭ prin cugetare, câtŭ şi prin sêmţeminte. O observare sensitivă a naturei este dealtmintrelea de mare preţŭ pentru cultivarea spiritului; ea póte produce participare pentru lucrurile din natură, póte planta veneraţiune şi admiraţiune în sufletele scolarilorŭ pentru Fiinţa mai înaltă şi prin acésta a deştepta sêmţĕmêntulŭ religiosŭ.

5. Instrucţiunea din geografiă. Geografia este o sciinţă de totului totŭ universală: ea atinge atâtŭ istoria în genere, câtŭ şi istoria naturală, în specie; ea vorbesce despre nascerea, specia şi forma munţilorŭ, ea descrie faunele, florile, precum şi viéţa, caracterulŭ, ocupaţiunea şi organisaţiunea statelorŭ şi ale diferitelorŭ popóre. Prin urmare ea este fórte acomodată a ercita „interesul multilateralŭ“ şi a deştepta participarea. Ca ea sĕ'şĭ ajungă însĕ acestŭ scopŭ, nu este iertatŭ ca instrucţiunea sĕ constea în o simplă împărtăşire da numerĭ şi numirĭ statistice, ci în depigerĭ de tablourĭ, în descrierea vieţii şi a ocupaţiunei popórĕlorŭ, precum şi în representanţiunĭ de tablourĭ generalĭ a singuraticelorŭ ţerĭ. Prin acésta se dobêndesce bucuriă faţă de obiecte, se plantéză participarea la binele şi durerea popórelorŭ.

6. Instrucţiunea în cântărĭ. Cantulŭ este limba inimei, a sêmţĕmêntului. Iubire şi tênguire, bucuriă şi durere, veseliă şi întristare: Tóte sêmţĕmintele omenescĭ îşĭ află în cântece spresiune corespunḑĕtóre.

Tóte aceste sêmţĕminte aşadéră cântecul le póte deştepta. Pentru cultivarea spiritului, cântecul este de o însĕmnătate mare. Pentru aceea şi Luter a ḑisŭ: „Pe unŭ învĕţătorŭ, ce nu scie cânta, nu potŭ sĕ-lŭ vĕdŭ în ochĭ.“ Fiindŭ-că sêmţĕmêntulŭ lucră asupra voinţei şi fiind-că escitarea şi însufleţirea póte sĕ conducă la fapte, de aceea cântecul este de o însĕmnătate mare şi pentru cultivarea voinţei. Unŭ cântecŭ frumosŭ produce în scólă disposiţiune consacratóre. De aceea învĕţătorulŭ sĕ nu restrîngă cântecul numai la órele de cantŭ ci sĕ încépă órele de dimineţa totdéuna cu cântare şi lucrulŭ îndeplinitŭ în o sĕptĕmână aşişderea sĕ'lŭ încheiă cu cântărĭ şi rugăciunĭ de mulţămită; tóte întêmplările mai importante ale vieţei şcolare sĕ le consacre prin cântărĭ. Atuncĭ cântecul devine unŭ mijlocŭ eminentŭ pentrucultivarea spiritului şi a caracterului, precum şi pentru cultivarea unui sêmţĕmêntŭ nobilŭ.

Influinţa etică a cântecului este mai mare, când scolarulŭ a devenitŭ în cântărĭ independentŭ. Eserciţii ritimice — melodice — suntŭ decĭ de lipsă, dér trĕbuescŭ întrebuinţate cu mĕsură. Scóla sĕ cultive anume cântecile religióse şi cele poporalĭ. Invĕţaţĭ decĭ pe poporŭ a cânta, şi prin acésta multe rele vorŭ fi delăturate.

7. Indemânările. Pestalozzi pledéză cu hotărîre pentru aceea, ca cu sciinţa sĕ fiă împreunată şi putinţa. Elŭ desaprobă o cultivare, care ofere numai cunoscinţe fără îndemânărĭ numindu-o unilaterală şi periculósă. Putinţa, îndemânările suntŭ practice; ele oferŭ o posiţiune sigură fiă-cărui omŭ, unŭ raḑimŭ în lume; ele-i procură pânea şi delăturarea lipselorŭ sale pămêntescĭ. De aceea ele şi au o însĕmnătate mare pentru educaţiune. Cetirea, scrierea, desemnulŭ, lucrulŭ de mână, cu unŭ cuvêntŭ tóte îndemânările stau în raportŭ dreptŭ cu cultivarea chiămării.

Afară de acésta ele suntŭ de mare însĕmnătate pentru cultivarea spiritului.

unde și iau asuprămĭ rĕspunderea, deplina rĕspundere pentru acestŭ actŭ, atâtŭ fațǎ de voi, câtŭ și fațǎ de națiune și de lumea întrégǎ.

Pe când pentru mai bunǎ orientare a Vóstrǎ, conformŭ datorinței mele, vin a Vĕ aduce la cunoscințǎ atinsulŭ pasŭ alŭ meu, facŭ întruna sĕ urmeze traduse în limba maternǎ, în întregŭ cuprinsulŭ lorŭ, literele ce am adresatŭ în acéstǎ privințǎ Escelenței Sale d-lui Toma de Péchy, președinte alŭ casei representanților țĕrii.

Cetițĭ, esaminațĭ, cumpĕnițĭ și consultațĭ între Voi, și faceți-Vĕ judecata.

Numai încǎ douĕ lucrurĭ am a Vĕ pune la inimǎ. Pentru casulŭ de necredutŭ, ce nicĭ nu potŭ, nicĭ nu voiu alŭ presupune, cǎ pașulŭ meu n'ar fi aprobatŭ de Voi, încǎ de pe acum din capulŭ locului trebue sĕ Vĕ facŭ cea mai limpede dechiarațiune cǎ, în consciința mea de împlinire cu credințǎ și onóre a datorinței mele cǎtrǎ Tronŭ și cǎtrǎ națiunea mea, reprobarea Vóstrǎ de locŭ nu m'ar altera; ațĭ face însĕ prin aceea Voi înși-vĕ trista mărturiǎ înaintea națiunei, cǎ nu ațĭ fi fiii demnĭ ai acelei națiunĭ, pentru a cǎrei onóre naționalǎ astădĭ chiămatŭ este a se espune alŭ Vostru cercŭ electoralŭ. Ér décǎ aprobațĭ pașulŭ meu, precum sunt deplinŭ convinsŭ cǎ-lŭ aprobațĭ, atuncĭ aminte sĕ Vĕ fiǎ, cǎ se lucrǎ de o luptǎ mare anevoiósǎ: cǎ astădĭ nu mai e vorba de unŭ scaunŭ séu de unŭ votŭ în parlamentulŭ maghiarŭ, nu de óre-carĭ micĭ concesiunĭ naționale limbistice séu politice, — nu, căcĭ în critica situațiune, în carea ne aflămŭ, tóte acestea lucrurĭ bagatele și secundare suntŭ; astădĭ causa națiunei întregĭ, ba mai multŭ: onórea naționalǎ a poporului românŭ este în jocŭ, a poporului, care prin uneltirile măiestriei și ale forței scosŭ din tóte posițiunile luptei constituționale, șĭ-a găsitŭ ultimulŭ refugiu în alŭ Vostru cercŭ electoralŭ. Tocmai însĕ de aceea totŭ d'odatǎ aminte sĕ Vĕ fiǎ, cǎ adversarii noștri politicĭ tóte vorŭ incerca, pentru d'a ne scóte și din acéstǎ unicǎ fortărétǎ. Sĕ fițĭ pregătițĭ, cǎ ei, precum lesne de prevĕdutŭ e, astădatǎ întru alegerea mijlócelorŭ încǎ mai puținŭ scrupuloșĭ vorŭ fi ca pânǎ acuma. D'aceea Vĕ dicŭ: Veghiațĭ și pădițĭ; sĕ nu Vĕ amăgéscǎ șóptele false, nicĭ sĕ nu Vĕ sperie amenințările, nicĭ corupțiunea sĕ nu se furișéscǎ în inimele Vóstre.

Fițĭ bărbațĭ și repetŭ, sĕ nu perdețĭ din vedere, cǎ astădĭ chiămațĭ sunteți a apĕra onórea și demnitatea națiunei.

Caransebeșŭ, în 12 Oct. st. n. 1887.

Cu acésta Vĕ salutǎ din inimǎ alŭ Vostru alesŭ deputatŭ

generalulŭ **Traianŭ Doda** m. p.

Presidentulŭ: Are acusatorulŭ vr'o observare?

Acusatoriulŭ: Onoratŭ tribunalŭ! Așŭ fi de părere sĕ se cetéscǎ fasiunea acusatului, făcutǎ în cursulŭ învestigării înaintea judelui de instrucțiune.

Dr. Simon: Cetesce fasiunea lui Traianŭ Doda: Protocolŭ de investigare: luatŭ în 18 Febr. 1888 la tribunalulŭ reg. din Caransebeșŭ, ca judecătoriǎ de instrucțiune, la recercarea tribunalului din Aradŭ, ca judecătoriǎ de pressǎ, de d-to 8 Febr. 1888, cu ocasiunea ascultării lui Traianŭ Doda. Presențĭ: Carol Szabo, jude reg., Svoboda protocolistŭ.

Inainte de efectuirea cercetărei acusatulŭ se rógǎ ca protocolulŭ sĕ se facǎ în limba germanǎ orĭ românǎ; și când la acésta judele de instrucțiune a declaratŭ, cǎ protocolulŭ oficiosŭ trebue sĕ fiǎ luatŭ în limba oficiósǎ a statului, acusatulŭ a declaratŭ, cǎ nu poftește esplicare dragomanului acreditatŭ, ci sĕ încredințézǎ în cunoscințele limbistice, române și germane, ale judelui de instrucțiune.

Numele și conumele: Traianŭ Doda. Loculŭ nascerei: Filipețŭ. Posiția și ocupația: generalŭ c. r. în pensiune. Etatea: 66 anĭ.

Intrebărĭ speciale: D-ta eștĭ autorulŭ și publicătorulŭ inseratului (Közlemény) tipăritŭ. presentatŭ aicĭ D-Tale în limba românǎ și comunicatŭ cu D-ta în limba maghiarǎ? — Da, eu suntŭ autorulŭ și publicatorulŭ acestui inseratŭ.

Pentru inseratulŭ din întrebarea primǎ s'a făcutŭ denunciare în contra D-Tale, ce poftescĭ a rĕspunde relativŭ la acesta?

Dupǎ interpretarea germanǎ a espresiunilorŭ ce facŭ obiectulŭ denunciărei, acusatulŭ îșĭ începe predarea:

In inseratulŭ edatŭ de mine, nu se cuprinde agitare nicĭ în contra Maghiarilorŭ nicĭ în contra altei naționalitățĭ, precum nu se cuprinde agitare nicĭ în contra autorității publice, nicĭ provocare la nesupunerea legilorŭ și nu se cuprinde acolo nicĭ agitare în contra cutărei confesiunĭ orĭ classe, precum nicĭ nu am intenționat'o acésta, căcĭ am fost de convingerea, cǎ împlinescŭ o datorințǎ realǎ fațǎ de tronŭ, patriǎ și fațǎ de națiunea românǎ. Sub „critice“ și „lupte“ nu am înțelesŭ altceva, decâtŭ agitările și luptele electorale decurse în mai multe cercurĭ electorale, la carĭ au sĕ fiǎ espușĭ și alegĕtorii mei, décǎ mi se nimicesce mandatulŭ și se va ordona nouǎ alegere în cerculŭ electoralŭ alŭ Caransebeșului, și cu acésta sunt în legăturǎ și acele espresiunĭ, pe carĭ le-am definitŭ intrigĭ artificiale, sub carĭ am înțelesŭ apucăturile electorale; altcum aceste suntŭ lucrurĭ notorice, le cunóscemŭ din alegerile dela Dunaszerdahely și Kaposvár.

Expresiunea, cǎ e pusǎ în cumpĕnǎ onórea poporului românescŭ, nu are acelŭ sensŭ. pe care i-lŭ atribue acusatorulŭ publicŭ; a fostu vorba despre aceea, cǎ dupǎ anularea mandatului ni se va ordona alegere nouǎ: ér noi Românii punemŭ mare pondŭ pe aceea, ca cerculŭ electoralŭ Caransebeșŭ, ai cărui locuitorĭ în mare parte suntŭ Românĭ, sĕ fiǎ mănținutŭ partidei, care scopŭ ilŭ privescŭ ca chestiǎ de onóre pentru partidǎ; prea firesce, dér, cǎ atuncĭ, când a fostŭ vorba nu numai de anularea mandatului meu, ci și de aceea, ca la noua alegere cerculŭ sĕ fiǎ mănținutŭ pentru partida naționalǎ; am scrisŭ, cǎ nu e vorba de unŭ locŭ și de unŭ votŭ, ci cǎ e sub întrebare onórea poporului românescŭ, pentru cǎ am privitŭ ca lucru importantŭ mănținerea cercului Caransebeșŭ pentru partida naționalǎ.

Presidentulŭ: Mai ai ceva de spusŭ?

— N'am nimicŭ.

Cu acésta protocolulŭ s'a încheiatŭ și subscrișii D. U. S. Carolŭ Szabó m. p. jude r. Svoboda m. p. protocolistŭ.

Presidentulŭ: Are acusatorulŭ ceva de observatŭ?

Acusatorulŭ: N'am.

(Va urma).

Procesulŭ lui Doda și foile unguresci.

Opoziționalul „Egyetertes“ scrie unŭ lungŭ articulŭ de fondŭ, în care, dupǎ ce face o reprivire asupra luptelorŭ din trecutŭ și pânǎ în presentŭ ale bravului nostru generalŭ, continuǎ astfeliu:

Noi, spunemŭ adevĕratŭ, nu suntemŭ amicii persecuțiunei purcese din partea autoritățilorŭ contra ideilorŭ politice. Ținemŭ, cǎ nu se unesce nicĭ cu direcția representatǎ de noi, nicĭ cu conceptulŭ ce noi ni-l'amŭ formatŭ despre libertatea cetățenéscǎ, ca orĭ ce deșuchierĭ politice, fǎrǎ a fi păgubitóre în o privințǎ orĭ alta, sĕ fiǎ îmbrăcate în haina periculului politicŭ și sĕ se aplice contra lorŭ asprimea legei.

Proclamația incriminatǎ a lui Traianŭ Doda la totŭ casulŭ a fostŭ menitǎ pentru a stêrni urǎ, scopulŭ ei a fostŭ sĕ ațițe pe Românii iritațĭ contra constituției unguresci: cu tóte acestea însĕ, în genere vorbindŭ, nu s'ar fi născutŭ din acésta nicĭ unŭ periculŭ, nicĭ pentru statulŭ ungurescŭ, nicĭ pentru națiunea ungurescǎ, nicĭ pentru constituțiune, décǎ autoritățile nu i-arŭ fi datŭ proclamațiunei lui Traianŭ Doda mai mare atențiune, decum meritǎ, décǎ o-arŭ fi datŭ uitărei vecĭnice și nu s'ar fi pusŭ în cursa acelei vulpĭ bĕtrâne, care cu ferŭ și focŭ voiesce sĕ-șĭ câștige coróna martiriului politicŭ. Décǎ arŭ fi trecutŭ cu vederea ne'nțelésa lui proclamațiune, astădĭ n'ar mai vorbi despre Traianŭ Doda nicĭ celŭ mai mare corteșŭ alŭ lui. Astfeliu de-odatǎ s'a făcutŭ omŭ mare, s'a făcutŭ martirŭ dupǎ modulŭ lorŭ de cugetare.

Și décǎ la timpulŭ sĕu n'ar fi fostŭ de locŭ băgatŭ în sémǎ manifestulŭ lui Doda: ce-i dreptŭ, Românii plinĭ de urǎ n'arŭ fi considerat'o acésta ca o generósǎ trecere cu vederea din partea statului maghiarŭ și din ésta punctŭ de vedere nicĭ măcarŭ cu unŭ firŭ de grăunte nu arŭ fi iubitŭ mai multŭ statulŭ; dér sĕ fimŭ convinșĭ, cǎ în casulŭ acesta manifestulŭ lui Doda chiar asemenĭ n'ar fi fostŭ în stare nicĭ macarŭ câtŭ unŭ firŭ de grăunte sĕ nascǎ între Românĭ urǎ fațǎ cu noi. Arŭ fi trecutŭ peste capulŭ nostru și blândii norișorĭ de ai lui Doda chiar așa, cum mai de multeorĭ au trecutŭ norii cei grei și plinĭ de furtune.

Repetămŭ: politiculŭ ar fi fostŭ multŭ mai politicŭ, décǎ nu șĭ-ar fi bătutŭ capulŭ cu Doda și cu scarabirile lui. Dér décǎ cestiunea s'a pusŭ deja pe tĕrĕmulŭ legei și alŭ rĕsbunărei: e lucru naturalŭ, cǎ acéstǎ rĕsbunare nu s'a putută omite fǎrǎ a nu se compromite greu idea de statŭ maghiarŭ. Proclamația ofere destulǎ ocasiune pentru a se aplica contra ei paragrafii codicelui penalŭ, și ajungĕndŭ cestiunea în stadiulŭ acesta, au și trebuitŭ sĕ se aplice.

Amŭ fi pretinsŭ însĕ, ca și în casulŭ de fațǎ sĕ se facǎ procederea cu cea mai mare rigorositate și sĕ se încunjure totŭ aceea, ce Doda și ceialalțĭ agitatorĭ arŭ fi pututŭ sĕ esploateze în favorulŭ scopului lorŭ. Vedemŭ dórǎ, cǎ Doda a voitŭ sĕ'șĭ demustre puținătatea sa fațǎ cu instituțiunile constituției unguresci prin aceea, cǎ, precum mai 'nainte șĭ-a bătutŭ jocŭ de dieta ungurescǎ, așa acum sĕ-șĭ batǎ jocŭ de judecătoriǎ. La o pertractare nu s'a presentatŭ. Nu s'a presentatŭ nicĭ la a doua; la acéstǎ a doua pertractare însĕ s'a cerutŭ sĕ fiǎ representatŭ și apĕratŭ prin altulŭ.

Pentru ce nu 'i s'a datŭ lui Doda ocasiune sĕ facǎ acésta, pentru ce n'au vrutŭ sĕ arete țĕrei și lumei întregĭ, cǎ în casulŭ de fațǎ e vorba despre o astfeliu de agitațiune în contra statului, pe care nicĭ cea mai strălucitǎ aperare n'o póte face sĕ trécǎ nepedepsitǎ și cǎ asprimea legei l'a ajunsŭ pe criminalŭ, macarcǎ l'au împărtășitŭ cu cele mai marĭ concesiunĭ posibile? Dĕu n'ar fi stricatŭ vadei statului, décǎ ar fi procedatŭ astfeliu.

Acum putemŭ sta gata la aceea, cǎ dușmanii statului maghiarŭ, provocându-se la etatea cea vechiǎ a acusatului, orĭ póte la bóla lui, vorŭ acusa justiția maghiarǎ dicĕndŭ, cǎ a aplicatŭ pedépsǎ asupra unui acusatŭ, care din causa slăciciunilorŭ sale nu s'a putŭ presenta ca sĕ se apere, și cǎ justiția n'a statŭ în servițiulŭ adevĕratei dreptățĭ, ci a statŭ în servițiulŭ scopurilorŭ politice.

Nu vorŭ avé dreptate, asta o scimŭ. Dér óre destulŭ este, décǎ numai noi o scimŭ acésta și décǎ afacerea se va interpreta altmintrelea din partea altora, pe carĭ însĕ décǎ s'ar fi concesŭ libera apĕrare, póte ar fi fostŭ chiar silițĭ sĕ dea dreptate verdictului curții cu jurațĭ și sentinței tribunalului.

Pentru ce a trebuitu sĕ ne despoiămŭ noi pe noi de acéstǎ satisfacțiune și sĕ ne lăsămŭ a fi mânjițĭ cu o colóre, care nu este colórea nóstrǎ și care atâtŭ consciința de imparțialitate a justiției, câtŭ și înțelepciunea politicǎ ar fi pretinsŭ sĕ stea departe de noi?

Trebuescŭ pedepsițĭ inimicii statului; este o datorințǎ a abate orĭ ce periculŭ ce amenințǎ statulŭ. Dér a considera pe orĭ ce nebunŭ turburătorŭ de liniște ca pe unŭ inimicŭ seriosŭ, a considera de periculŭ orĭ ce mormăitură, acesta e unŭ lucru superflu și nicĭ câtŭ mai puținŭ nu este lucru înțeleptŭ a ajutora tendințele celorŭ smintițĭ de a se face martirĭ politicĭ.

Efectele procesului Doda.

Multǎ bătaiǎ de capŭ a începutŭ sĕ le causeze Ungurilorŭ din Budapesta modulŭ cum s'a procedatŭ în causa procesului de pressǎ alŭ lui Traianŭ Doda. Mai vĕrtosŭ — scrie „Egyetertes“ — în cercurile juriștilorŭ se discutǎ multŭ asupra întrebărei, décǎ judecătoria de pressǎ s'a ținutŭ deplinŭ și în înțelesulŭ strînsŭ alŭ cuvĕntului de prescrisele legei, când n'a vrutŭ sĕ asculte apĕrarea, orĭ dórǎ prin acésta a produsŭ o causǎ de nulitate, pe basa cǎreia curia va nimici procesulŭ.

Pe basa §§-lorŭ 80 și 81 ai ordinațiunei ministeriale privitóre la regularea procederei în cestiunile de pressǎ, judecătoria de pressǎ din Aradŭ a fostŭ obligatǎ sĕ procédǎ așa, precum a procedatŭ; cu tóte acestea însĕ, pe basa § 83 alŭ aceleiași ordinațiunĭ — orĭ va nimici curia procesulŭ, orĭ nu — *trebue sĕ se ținǎ o nouǎ pertractare inaintea curții cu jurațĭ.*

Étǎ ce dice §. 83 alŭ susŭ disei ordinațiunĭ ministeriale:

„Chiar și când acusatulŭ, care nu s'a presentatŭ la pertractare, a fostu condamnatŭ la închisóre, acéstǎ condamnare nu se póte esecuta înainte de a se ține o nouǎ pertractare a curții cu jurațĭ, ci o asemenea sentințǎ póte sĕ aibǎ ca efectŭ aducerea acusatului înaintea curții cu jurațĭ prin intervenirea autoritățilorŭ legale publice, décǎ altmintrelea nu se póte, chiar și arestându-lŭ“.

D-lŭ Traianŭ Doda va trebui așadérǎ la totŭ casulŭ sĕ fiǎ *încǎ odatǎ chiămatŭ înaintea Curții cu jurațĭ.*

Ca curiositate mai amintimŭ, cǎ pertractarea acestui procesŭ de pressǎ, dupǎ cum scrie fóia ungurescǎ „Arad és Vidéke,“ ar avé ca consecințǎ *unŭ nou procesŭ.* Numita fóiǎ scrie adecǎ, cǎ unŭ

Scrierea și cetirea suntŭ mijlócele de căpetenia pentru cultivarea mai târdiǎ. Pe acestea are sĕ punǎ învĕțătorulŭ un pondŭ fórte mare. Desemnulŭ cultivǎ sêmțulŭ pentru ceea ce este frumosŭ, ér lucrulŭ de mânǎ face mâna și ochiulŭ scolarului îndemânaticŭ. Va veni și acel timpŭ, când se va introduce lucrul de mânǎ și pentru băețĭ nu numai pentru fetițe.

Calculațiunea. Acestŭ resortŭ promovézǎ nu numai cugetarea cea curatǎ și conclusiunea cea logicǎ, cultivândŭ astfelŭ rațiunea, ei elŭ are mare valóre și pentru viéța practicǎ; elŭ conduce la o cârmuire raționalǎ a casei și la o gospodăriǎ financiarǎ regulatǎ.

De aceea fiăcare resortŭ sĕ atingǎ obiecte de ale altui resortŭ, ca lucrulŭ ce se tractézǎ sĕ se ilustreze mai bine, așa-dicĕndŭ sĕ înflorescǎ câtŭ se póte mai involtŭ, ca astfelŭ sĕ aducǎ fructe îmbelșugate.

Ora de istoriǎ sĕ se încheiǎ așadérǎ cu unŭ cântecŭ însuflețitorŭ și potrivitŭ; în decursulŭ instrucțiunei din istoriǎ sĕ se întrebuințeze charta (mapa); geografia sĕ atingǎ materii istorice și fisice; fisica este clarificatǎ prin poesia instrucțiunei limbistice; libelulŭ pentru ocupațiunĭ oglindézǎ apoi tóte resorturile; în calculațiune vinŭ înainte materii fisice spre aplicare și spre calculare și ideile moralĭ ale instrucțiunei religioso-morale, ideile moralĭ din istoria biblicǎ, istoria patriei și din istoria universalǎ formézǎ adevĕrata materiǎ de sĕmțĕminte, centrulŭ întregei instrucțiunĭ. In modulŭ acesta se crează acea instrucțiune simplǎ, bine organisatǎ, concentratǎ și educatóre, care aduce poporului fericire și mântuire.

Pe când cutare resortŭ cultivézǎ mai multŭ puterile priceperei și ale rațiunei, pe atuncĭ celelaltŭ resortŭ promovézǎ în deosebĭ spiritulŭ, și materiile sĕmțualĭ din religiune, moralǎ, istoriǎ și poesiǎ, formândŭ adevĕratulŭ centru alŭ întregei instrucțiunĭ, vorŭ aduce ideile celea mai înalte ale vieții la o cunoscințǎ clarǎ și vorŭ influința, atâtŭ nemijlocitŭ, câtŭ și mijlocitŭ, în modŭ educatorŭ, adecǎ vorŭ cultiva caracterulŭ.

(Dupǎ F. W.) **Valreiu Florianŭ.**

Românŭ, măhnitŭ fiindŭ, când s'a încheiatŭ pertractarea a începutŭ a înjura şi a rosti cuvinte murdare la adresa tribunalului, a juraţilorŭ şi a judilorŭ, din causă că au adusŭ acea neplăcută sentinţă.

Unulŭ dintre cetăţenii ce erau de faţă, audindŭ acestea, a întrebatŭ pe respectivulŭ, décă în adevĕrŭ o astfelŭ de părere are elŭ despre judecătoriă, la ceea ce „Valahulŭ măhnitŭ“ rĕspunse cu nisce înjurăturĭ şi mai marĭ la adresa judilorŭ.

In urma acésta, după cum scrie „Arad és Videke“, cetăţénulŭ „patriotŭ“, care este din Aradŭ, împreună cu alţii, carĭ au fostŭ de faţă la cele audite, au făcutŭ arătare contra numitului Românŭ.

„Popă valahŭ agitatorŭ.“

Sub titlulŭ acesta cetimŭ în „Egyetertes“ dela 19 Septemvre următórele:

In buchetulŭ formatŭ din Daco-Românii Slavicĭ, Albu şi Doda (Pe Bobancu l'a uitatŭ. — Red.), condamnaţĭ la închisóre pentru agitaţiă, nu peste multŭ va întra şi unŭ alŭ 4-lea soţŭ alŭ lorŭ. Acesta este renumitulŭ preotŭ greco-orientalŭ (vré sĕ dică greco-catolicŭ. — Red.) din Sisiescĭ, *Dr. Vasiliu Lucaciu*, care totŭ numai pentru agitaţiă contra maghiarimei şi în contra ideei de statŭ maghiarŭ a venitŭ în conflictŭ cu legea penală. Cu ocasiunea alegerilorŭ de deputaţĭ dietalĭ din anulŭ trecutŭ Vasiliu Lucaciu a jucatŭ unŭ astfeliu de rolŭ, încâtŭ pentru numitulŭ delictŭ a trebuitŭ sĕ fiă trasŭ în cercetare şi condamnatŭ, şi acéstă condamnare a fostŭ astădĭ *aprobată şi din partea Curiei regescĭ*. Lucrulŭ stă aşa:

In 9 Iunie 1887 au fostŭ convocaţĭ la o întrunire cetăţenii românĭ din cerculŭ electoralŭ alŭ Baiei-marĭ. La acéstă întrunire Dr. Vasiliu Lucaciu avea sĕ raporteze despre hotărîrile luate la Sibiiu în an. 1884 cu privire la atitudinea ce au s'o ia Românii faţă cu alegerile de deputaţĭ dietalĭ. La timpulŭ fixatŭ întrunirea s'a şi ţinutŭ în comuna Tĕuţii de susŭ, luândŭ parte la ea peste 100 de alegĕtorĭ.

Cu ocasiunea acésta Vasiliu Lucaciu a ţinutŭ o lungă vorbire românéscă „fraţilorŭ“ sĕi, în care a înşiratŭ presupusele vătămărĭ ale Româniloŕŭ din Ungaria, vĕrsându-şĭ foculŭ dela inimă prin cuvinte agitătóre la adresa Maghiarilorŭ. A vorbitŭ despre asuprirea Românilorŭ şi pe acei Românĭ, carĭ îşĭ vorŭ trada naţiunea lorŭ pentru filerii miserabilĭ ai Ungurilorŭ, i-a timbratŭ ca pe nisce „uriciunĭ spurcate.“ A făcutŭ amarĭ imputărĭ autorităţilorŭ ungurescĭ, carĭ, în contra legei, nu primescŭ hârtiile copiate în limba românéscă, ci le respingŭ pe lângă nisce observărĭ dure, dicêndŭ: „Mit akar ar a Valach?“ (Ce vré Valahulŭ acela?)

Drepturile Românilorŭ, dice Lucaciu se calcă sub picióre în întrégă ţéra, autorităţile nu se genéză a aplica cele mai necinstite mijlóce, nu se genéză a face presiune, corupţiă; nu se genéză a ne băga în temniţă: numai pentru ca sĕ-şĭ facă plăcerea lorŭ. Mai bine le mergea Româniloŕŭ pe timpulŭ lui Bach şi Schmerling, căcĭ atuncĭ celŭ puţinŭ puteau sĕ se folosécă liberĭ de limba lorŭ. Scólile confesionale ale Româniloŕŭ nu suntŭ ajutorate de statŭ în proporţii corĕspundĕtóre. Activitatea inspectorilorŭ scolarĭ nu constă în altŭ-ceva, decâtŭ că întrébă pe învĕţătorĭ, décă elevii lorŭ sciu bine unguresce? Românii suntŭ esclişĭ din cadrulŭ constituţiunei. Recomandă dér, ca în sensulŭ hotărîrei dela Sibiiu, alegĕtorii sĕ ţină strînsŭ la passivitate faţă cu alegerile de deputaţĭ dietalĭ şi sĕ trimită o deputaţiune la Maiestatea Sa Impĕratulŭ, care acuşa le va vindeca ranele lorŭ.

După spusa unorŭ martorĭ, a mai amintitŭ şi aceea, că în cassa ţĕrei se află destui banĭ, dér aceştia suntŭ între buinţaţĭ numai spre scopulŭ, ca nevasta ministrului sĕ-şĭ bage séra mâna în ei şi sĕ ia câte 100 de florinĭ. Vorbirea şi-a terminat'o în sensulŭ, că astădĭ încă numai cerŭ libertatea, *mâne însĕ o vorŭ pretinde.*

Aţîţătórea vorbire nu a rĕmasŭ fără efectŭ asupra ascultătorilorŭ înfierbêntatului d-nŭ părinte, căcĭ aceştĭ ascultătorĭ au primitŭ cu însufleţire furiósele isbucnirĭ ale aceluia. La adunare a fost de faţă şi solgăbirĕulŭ Böszörményi, care n'a presupusŭ nimica rĕu despre cuprinsulŭ vorbirei, fiindcă nu scie românesce, şi din causa asta nicĭ n'a împrăştiatŭ adunarea.

Prima denunţare în causa acésta a făcut'o notarulŭ comunalŭ Pap Zsigmond, şi în urma acésta fişpanulŭ a depusŭ afacerea în mânile procuraturei regescĭ, pentru ca acésta sĕ pornéscă energica investigaţiune. Pap Zsigmond a mărturisitŭ, că; sătulŭ fiindŭ da isbucnirile în ură ale preotului contra guvernului şi a autorităţilorŭ, l'a întreruptŭ în vorbire, dér Vasiliu Lucaciu l'a făcutŭ sĕ tacă cu dura observaţiă: „'Mĭ pare că audŭ mugitulŭ unui viţelŭ“. Atâtŭ martorulŭ acesta, câtŭ şi comisarul de drumŭ Toma Janos, sub-protorele suplentŭ, au mărturisitŭ, că în părţile acelea se şi vede fórte multŭ influenţa urei nepatriotice a lui Vasilie Lucaciu, deórece credincioşii lui urmézŭ orbesce staturile acestuia. Românii cu sentimente mai patriotice au şi datŭ pe timpulŭ mişcărilorŭ electorale o contra-declaţiune, în care se respică în contra alipirei la principiile politice ale lui Vasiliu Lucaciu.

Vasiliu Lucaciu, care din causa acésta a suferitŭ şi o închisóre preventivă de o lună de dile, a negatŭ, că scopulŭ vorbirei sale ar fi fostŭ sĕ agiteze, de-óre ce elŭ n'a făcutŭ alta, decâtŭ a raportatŭ despre hotărîrile conferinţei din Sibiu, pĕtrunsŭ fiindŭ de cea mai mare amărăciune, dér în modŭ câtŭ se póte mai moderatŭ. Tribunalul însĕ n'a fostŭ de părerea asta, ci pe Dr. Vasiliu Lucaciu l'a trasŭ în cercetare pentru delictulŭ de agitare contra naţionalităţilorŭ, prevĕdutŭ în § 2 alŭ articulului de lege 172 din codicele penalŭ. In urma acésta V. Lucaciu a trăgănit'o de pe o di pe alta, făcênd recursŭ contra sentinţei tribunalului; acestŭ recursŭ a fostŭ luatŭ la pertractare din partea consiliului I crim. a tablei r., astădĭ (19 Septemvre) înainte de amédŭ. Preşedinte: Iuliu Hettyey, jude la tablă; membrii consiliului: judii Szell Farkas, ca referent, Nemeth Peter, Burg Lajos şi Mendelényi Izidor; ca notarŭ: Vaiko Pal.

După încheiarea înflăcăratei referade, s'a cetitŭ recursulŭ celŭ lungŭ alŭ acusatului, în care se plânge de persecuţiune pornită din poruncă în contra lui, şi se silesce sĕ dovedéscă, că elŭ nicĭ-odată n'a lucratŭ în contra intereselorŭ de esistenţă ale „adoratei sale patrie.“ Cu tóte acestea tabla reg. a aprobatŭ hotărîrea tribunalului şi astfelŭ Dr. Lucaciu — care de altmintrelea a fostŭ de faţă cândŭ s'a anunţatŭ sentinţa tablei — îşĭ va puté acuşa aşterne încă apĕrarea sa la pertractarea finală a tribunalului“.

Afacerea Stossmayer.

Părerea, în care se află mai virtosŭ credincioşii lui Strossmayer, că cuvintele dojenitóre ce monarhulŭ le-a adresatŭ acestui episcopŭ şĭ-ar afla sorgintea în şoptirile ministrilorŭ ungurescĭ la urechia monarchului, se silescŭ Ungurii s'o combată cu tóte puterile:

Ministrulŭ preşedinte Tisza, cu ocasiunea unui toastŭ rostitŭ la banchetulŭ, ce s'a datŭ în Papa din incidentulŭ conventului reformatŭ, ce s'a ţinutŭ acolo, făcŭ în privinţa acésta următórea declarare:

„Domnilorŭ! Eu îmĭ ridicŭ glasulŭ în numele adevĕrului, şi acésta îmĭ este cu atâtŭ mai plăcutŭ, cu câtŭ adevĕrulŭ în casulŭ de faţă umple cu bucuriă inima mea şi a fiăcărui Maghiarŭ adevĕratŭ: S'a făcutŭ alusiune, că isvorulŭ acelui duşŭ rece, ce a cădutŭ mai pe urmă în Croaţia, este a se căuta aicĭ, în mijloculŭ nostru. In adevĕrŭ însĕ, acestŭ isvorŭ îlŭ formézŭ acea inimă bună, ce totdéuna e condusă de interesele patriei şi de sentimentele regale.... Sĕ trăiéscă regele!“

Nu mai puţinŭ se silesce „Egyetértés“ a face pe cetitorii sĕi sĕ crédă, că isvorulŭ cuvintelorŭ dojenitóre ale monarhului nu suntŭ a se căuta în şoptirile miniştrilorŭ ungurescĭ, ci că memoratele cuvinte arŭ fi a se considera asemenĭ acelorŭ declaraţiunĭ, pe carĭ monarhulŭ s'a obicĭnuitŭ a-le da ca rĕspunsŭ deputaţilorŭ carĭ vinŭ la elŭ pentru a-i aşterne omagii şi carĭ declaraţiunĭ suntŭ formulate înainte.

„Egyetertés“ laudă pe Tisza pentru declaraţiunile ce le-a făcutŭ cu ocasiunea banchetului din Papa şi se miră, cum de a pututŭ produce în unii sânge rĕu împrejurarea, că Tisza a făcutŭ declarările de mai susŭ cu ocasiunea unui banchetŭ inscenatŭ din incidentulŭ unei *adunări bisericescĭ reformate*, credêndŭ că prin acésta Tisza ar fi făcutŭ o necuviinţă, punêndŭ în legătură o *adunare bisericéscă protestantă cu politica ţerei*, şi încă cu o astfel de politică *în care jócă rolŭ şi unŭ archiereu catolicŭ*.

Prin acésta, dice „E-s“, Tisza n'a comisŭ nicĭ o necuviinţă, pentru-că lucrulŭ nu s'a petrecutŭ în o adunare confesională, ci în o societate constătătóre din cetăţenĭ ai statului maghiarŭ şi în o asemenea societate fiă-care membru, ca cetăţénŭ alŭ unei ţerĭ constituţionale, a avutŭ dreptulŭ netăgăduitŭ de a vorbi despre politică.

Aşa dice acum fóia ungurésca, dér décă s'ar fi întêmplatŭ acésta cu ocasiunea unui banchetŭ inscenatŭ din incidentulŭ unei adunărĭ bisericescĭ de ale naţionalităţilorŭ, sigurŭ altmintrelea ar dice. *La Vaţŭ cu oratorulŭ!* Acesta ar fi glasulŭ unanimŭ alŭ tuturorŭ şoviniştilorŭ maghiarĭ.

SCIRILE DILEI.

Corespondentulŭ din Berlinŭ alŭ diarului“ Daily Chron.“ aduce scirea, că prinţulŭ *Bismark* ar fi rugatŭ pe împĕratulŭ germanŭ sĕ-i priméscă abdicerea şi sĕ-i denuméscă unŭ succesorŭ.

*
* *

„Fremdenblatt“ primesce din Budapesta o telegramă, în care se dice, că în numĕrulŭ proximŭ alŭ monitorului oficialŭ din Budapesta va apăré decretulŭ de denumire alŭ *noului ministru ungurescŭ de culte şi instrucţiune* publică în loculŭ lui Trefort, în persóna contelui *Csaki Albin*.

*
* *

Suntemŭ rugaţĭ a face cunoscutŭ, că şi în *institutulŭ de surdo-muţĭ din Cluşŭ* se propune după sistemulŭ celŭ mai nou, conformŭ căruia surdo-muţii suntŭ instruaţĭ a se înţelege nu prin semne, ca până acum, ci prin diferite articulaţiunĭ vocale. Afară de acestŭ modŭ de vorbire, ei mai suntŭ instruaţĭ în cetire şi scriere, calculaţiune şi desemnŭ, istoriă universală şi istoriă naturală, precum şi în diverse lucrurĭ de mână. Cu unŭ cuvêntŭ, li-se dau surdo-muţilorŭ tóte acele cunoscinţe, ce li-se dau în şcólele nóstre copiilorŭ dăruiţĭ cu tóte simţurile. In acestŭ institutŭ s'au inscrisŭ deja 8 elevĭ: 6 din Cluşŭ şi 2 din provinciă. Vacante mai suntŭ numai 4 locurĭ pentru ocuparea cărora petiţiunile suntŭ a se înainta până la 1 Octomvre, care este terminulŭ ultimŭ pentru inscrierĭ pe anulŭ 1888—9.

Una nu ni-se spune însĕ: în celimbă se instruézŭ elevii acestui institutŭ? Noi amŭ crede, că fiă-care elevŭ sĕ se instrueze în limba lui maternă.

*
* *

Cu ocasia săpăturilorŭ dela biserica Sf. Nicolae celŭ mare din Iaşĭ s'a descoperitŭ mai multe *morminte vechĭ* de 200 anĭ, didite sub pardoseala bisericii chiar. — Deschise, s'au găsitŭ în ele, între altele, două cadavre fórte bine conservate: unulŭ de bărbatŭ şi celalaltŭ de femeie. Celŭ de bărbatŭ are redengotă poloneză cu brandeburgurĭ late, cusute în firŭ şi bine conservate, pantalonĭ cu lampasŭ şi botforĭ cu pintenĭ, ceea ce lasă a crede, că trebue sĕ fi fostŭ vre unŭ personagiu marcantŭ, dér nu s'a găsitŭ nicĭ inelŭ nicĭ altŭ ceva, care sĕ pótă orienta descoperirea posiţiunii sociale a mortului. In celalaltŭ morméntŭ, totŭ aşa de vechiu, se află o femeĕ, îmbrăcată cu o rochiă de mătasă ţesută şi brodată cu firŭ de aurŭ de susŭ până josŭ. Brodăria e fórte fină şi de unŭ desemnŭ regulatŭ şi alesŭ. Cămaşea de borangicŭ asemenea conservată, şi unŭ colierŭ de aurŭ cu pietre de valóre. Inele séu brăţare nu s'au găsitŭ. — „Rom. Lib.“ scrie, că în curêndŭ d-lŭ Tocilescu va face unŭ studiu amĕnunţitŭ asupra acestorŭ morminte, carĭ probabilŭ vorŭ fi duse la musĕulŭ din Bucurescĭ.

SCIRĬ TELEGRAFICE.

Viena, 20 Septemvre. „Politische Corresp.“ află dela Roma, din isvorŭ sigurŭ, că curia papală a chematŭ pe episcopulŭ Strossmayer la Roma spre a primi dela elŭ desluşirĭ detailate, după care curia sĕ pótă decide despre aceea, că Strossmayer sĕ rĕmână la postulŭ sĕu, séu sĕ priméscă o altă destinaţiune.

Varşovia, 20 Septemvre. Visitei ce a făcut'o pe neaşteptate Ţarulŭ în Polonia, 'i se atribue caracterŭ politicŭ. Aristocraţii polonĭ au pregătitŭ o manifestare demonstrativă naţională.

Belgradŭ, 20 Septemvre. Călĕtoriei ambasadorului germanŭ la regele Milanŭ în Gleichenberg 'i se atribue o mare importanţă, aducêndu-se în legătură cu viitórea schimbare de ministeriu.

Budapesta, 21 Septemvre. Albin Csáky a fostŭ denumitŭ ministru de culte şi instrucţiune publică.

Parisŭ, 21 Septemvre. Consiliulŭ de miniştri a staveritŭ, că nu este nicĭ o causă pentru a se suspenda vama pe importulŭ de bucate.

Londra, 21 Septemvre. Diarulŭ „Daily Chronicle“ voesce a sci din isvorŭ fórte sigurŭ, că guvernului francesŭ 'i s'a aşternutŭ proiectulŭ rusŭ alŭ contractului de alianţă între Francia şi Rusia.

Bucurescĭ, 21 Septemvre. Camera s'a întrunitŭ în sesiune estraordinară pentru a i se ceti decretulŭ de disolvare, în care sĕ dispunŭ alegerĭ nouĕ pentru 24 Octomvre. Maioritatea de mai 'nainte n'a luatŭ parte la decisiunile camerii şi ţine adĭ unŭ meeting pentru a redacta manifestulŭ partidei.

Cursulŭ la bursa de Viena

din 20 Septemvre st. n. 1888.

Renta de aurŭ 4%	101.—
Renta de hârtiă 5%	90.80
Imprumutulŭ căilorŭ ferate ungare	146.50
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ungare (1-ma emisiune)	98.—
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ungare (2-a emisiune)	—.—
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ungare (3-a emisiune)	112.50
Bonurĭ rurale ungare	104.50
Bonurĭ cu clasa de sortare	104.50
Bonurĭ rurale Banatŭ-Timişŭ	104.50
Bonurĭ cu cl. de sortare	104.50
Bonurĭ rurale transilvane	104.70
Bonurĭ croato-slavone	104.—
Despăgubirea pentru dijma de vinŭ ungurescŭ	100.—
Imprumutulŭ cu premiulŭ ungurescŭ	130.40
Losurile pentru regularea Tisei şi Seghedinului	124.50
Renta de hârtiă austriacă	81.80
Renta de argintŭ austriacă	82.55
Renta de aurŭ austriacă	110.75
Losurĭ din 1860	140.—
Acţiunile băncei austro-ungare	878.—
Acţiunile băncei de creditŭ ungar.	306.25
Acţiunile băncei de creditŭ austr.	313.50
Galbenĭ împĕrătescĭ	5.77
Napoleon-d'orĭ	9.63
Mărcĭ 100 imp. germane	59.52½
Londra 10 Livres sterlinge	121.85

Editorŭ şi Redactorŭ responsabilŭ:
Dr. Aurel Mureşianu.

Nru. 1926—1888. 25 M 2—2

PUBLICAŢIUNE.

Oficiulŭ orfanalŭ orăşănescŭ, ca oficiu pentru pertractarea de rĕmasurĭ, face tuturorŭ cunoscutŭ, că la *24 Septemvrie 1888 st. n. dela 9—12 a. m. şi dela 3—5 p. m.* se vorŭ vinde prin licitaţiă publică celorŭ ce vorŭ oferi mai multŭ, în *casa din Blumena No. 73* (casa d-lui Thomas Bosini) efectele din rĕmasulŭ după Fridericŭ Kleisser c. r. majorŭ, decedatŭ la 7 Augustŭ 1888 şi anume: *Haine, rufăriă, giuvaere, hamurĭ, obiecte* pentru *echipare* şi alte diferite lucrurĭ.

Braşovŭ, 18 Septemvre 1888.

Oficiulŭ orfanalŭ orăşenescŭ.

Numere singuratice din „Gazeta Transilvaniei" à 5 cr. se potŭ cumpĕra în tutungeria **I. Gross**, în librăria **Nicolae Ciurcu** şi **Adolf Albrecht.**

Nro. 715 ex 1888. a. f. sc. c. d.

Escriere de concursŭ.

La administraţiunea fondurilorŭ scolastice centralĭ din districtulŭ Năsĕudului este de ocupatŭ unŭ postŭ de practicantŭ pentru ajutoriu la resolvirea pieselorŭ şi la ţinerea archivei.

Cu acestŭ postŭ e împreunatŭ salariulŭ de patru sute florinĭ v. a. pe anŭ.

Dela concurinte se recere ca sĕ dovedéscă cu documente valide după lege că:

1. A absolvatŭ facultatea de drepturĭ ordinarminte.
2. Că scie limba română, maghiară şi germană în graiu şi în scrisŭ. Candidaţii de advocaţĭ vorŭ fi preferiţĭ.

Suplicele cu documente cu totŭ se vorŭ adresa la „Comisiunea administratóre de fondurile scolastice centralĭ din districtulŭ Năsĕudŭ", în Năsĕudŭ pănă la *16 Octomvre, la 6 óre după amédă.*

Carĭ se vorŭ trimite mai târḑiu nu se vorŭ considera.

Din şedinţa comisiunei administratóre de fondurile scolastice centralĭ districtualĭ.

Năsĕudŭ, la 28 Iuliu 1888.

Preşedintele: **Ionŭ Ciocanŭ.** Secretarulŭ: **Ioachimŭ Mureşianu.**

Besztercze, 1888 Sept. 15. Láttam: **Báró Bánffy,** m. p. főispán. kir. biztos.

155,3—2

Tipografia A. MUREŞIANU Braşovŭ.